

กทม. – สจล. ขับเคลื่อนโครงการพัฒนาริมฝั่งเจ้า พระยา ชูแนวคิด Chao Phraya for All 234 ปี กรุง เทพฯ ได้เวลาฟื้นฟูแม่น้ำ พัฒนาภูมิทัศน์

ในงาน 234 ปี กรุงเทพฯ กับโครงการพัฒนาริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา ณ ห้องเอนกประสงค์ชั้น 1 หอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร ท่ามกลางบุคลากรจากหลายภาคส่วน และชุมชนต่างๆ กรุงเทพมหานคร ร่วมกับ สจล. และมหาวิทยาลัยขอนแก่น ที่ปรึกษางานสำรวจ ออกแบบและจัดทำแผนแม่บทเพื่อการพัฒนาริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา 57 กม. และพื้นที่น้ำร่องสองฝั่งรวม 14 กิโลเมตรจากสะพานพระราม 7 ถึงสะพานสมเด็จพระปิ่นเกล้า ชูแนวคิดหลัก “เจ้าพระยาเพื่อทุกคน” (Chao Phraya for All) โดยฟื้นฟูแม่น้ำ พัฒนาภูมิทัศน์ และทางเดิน-ปั่นจักรยานซึ่งบางส่วนเลียบบำเหน็จ บางส่วนบุกเบิกพื้นที่ดินริมฝั่ง เชื่อมต่อนันทนาการ วัฒนธรรม พื้นที่สีเขียวและระบบขนส่งสาธารณะ เพื่อให้ประชาชนทุกคนและคนพิการสามารถเข้าถึงแม่น้ำได้อย่างเท่าเทียมกัน เผยลงพื้นที่พบปะ 31 ชุมชนส่วนใหญ่สนับสนุนและจะออกแบบร่วมกันโดยแตกต่างกันไปตามอัตลักษณ์และสะท้อนคุณค่าวิถีวัฒนธรรมของแต่ละย่าน

นายพีระพงษ์ สายเชื้อ ปลัดกรุงเทพมหานคร กล่าวว่าแม่น้ำเจ้าพระยา เปรียบเสมือนเส้นเลือดใหญ่ที่หล่อเลี้ยงประเทศไทยและหล่อหลอมวิถีชีวิตวัฒนธรรม เคียงคู่กรุงเทพมหานครมายาวนานเป็นระยะเวลา 234 ปี ปัญหาริมแม่น้ำเจ้าพระยาที่ผ่านมาหลายด้าน เช่น ปัจจุบันประชาชนสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากพื้นที่สาธารณะริมแม่น้ำโดยจำกัดการเข้าถึงเฉพาะบางกลุ่ม เช่น ผู้ประกอบการริมน้ำ และบ้านริมน้ำเท่านั้น ทำให้การใช้พื้นที่สาธารณะตลอดแม่น้ำขาดความต่อเนื่อง ปัญหาการรुकล้ำ คุณภาพน้ำ และปัญหาคุณภาพชีวิตของชุมชนริมน้ำ ได้เวลาแล้วที่คนไทยจะหันมาฟื้นฟูดูแลแม่น้ำ พัฒนาภูมิทัศน์งดงามให้สมกับเป็นมรดกชาติ สอดคล้องกับนันทนาการ วัฒนธรรม และส่งเสริมพัฒนาชุมชนสองฝั่ง เมื่อวันที่ 29 ก.พ. 2559 สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง และมหาวิทยาลัยขอนแก่นได้ลงนามในสัญญาว่าจ้างเป็นที่ปรึกษางานสำรวจ ออกแบบและจัดทำแผนแม่บทเพื่อพัฒนาริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา โดยมีระยะเวลาดำเนินการ 210 วัน ประกอบด้วย 1.) ศึกษาและจัดทำแผนแม่บทเพื่อพัฒนาริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา 57 กม. เริ่มตั้งแต่ สะพานพระราม 7 ถึง สุดเขตกรุงเทพมหานคร (ฝั่งตะวันออก ประมาณ 36 กิโลเมตร ฝั่งตะวันตก ประมาณ 21 กิโลเมตร) 2.) งานสำรวจออกแบบรายละเอียดและวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมในชั้นรายละเอียด (EIA) 14 กม. พื้นที่ศึกษา จะเริ่มจากสะพานพระราม 7 ถึงสะพานสมเด็จพระปิ่นเกล้า 3.) งานประชาสัมพันธ์และการมีส่วนร่วมของประชาชน

ในระยะเวลาทำงาน 210 วัน เรามุ่งเน้นประสิทธิภาพการทำงานแบบคู่ขนานและบูรณาการทุกฝ่ายไปพร้อมกันทำให้

งานมีคุณภาพและรวดเร็ว ในปีที่ผ่านมา สำนักงานนโยบายและแผนการขนส่งและจราจร กระทรวงคมนาคม ได้ทำการศึกษาแผนแม่บทโครงการศึกษาความเหมาะสมทางเศรษฐกิจ วิศวกรรม และสิ่งแวดล้อม ระยะทางสองฝั่ง 140 กิโลเมตร จากจังหวัดปทุมธานี ผ่านนนทบุรี กรุงเทพมหานคร ถึง คลองลาดโพธิ์ จังหวัดสมุทรปราการ ผลการศึกษาแล้วเสร็จเมื่อ ธ.ค. 2558 ซึ่งจะเป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์สำหรับการจัดทำแผนแม่บท 57 กม. ของกรุงเทพมหานคร ด้วย

ขณะนี้ยังมีประชาชนบางส่วนยังเข้าใจคลาดเคลื่อนเกี่ยวกับโครงการว่าจะทำถนนรถวิ่ง มีเสาดอม่อในน้ำ 400 ต้น เหมือนกันหมด ทำลายระบบนิเวศ หรือ สูงจนบดบังทัศนียภาพ หรือใช้งบประมาณ 14,000 ล้านบาท สำหรับ 14 กม.นั้นขอให้หายกังวลใจ เพราะการศึกษาสำรวจโดย สจล.จะเริ่มทำใหม่ทั้งหมดโดยมุ่งเน้นความยั่งยืนและสืบสานวัฒนธรรมริมฝั่งน้ำ การออกแบบจะทำร่วมกับชุมชนโดยสะท้อนคุณค่าของแต่ละย่าน ส่วนค่าก่อสร้างจริงจะทราบเมื่อแบบแล้วเสร็จเสียก่อน ความร่วมมือร่วมใจจากประชาชนทุกกลุ่มจะสนับสนุนให้โครงการก้าวสู่ความสำเร็จ ก่อให้เกิดผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และมีแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นเอกลักษณ์แห่งใหม่ของกรุงเทพมหานคร

ศ.ดร.สุชัยวีร์ สุวรรณสวัสดิ์ อธิการบดี สจล. กล่าวว่ากรุงเทพมหานครซึ่งเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจของประเทศ และภูมิภาคอาเซียน เกิดการขยายตัวของเมืองอย่างรวดเร็ว จำนวนประชากรเพิ่มขึ้นกลายเป็นเมืองที่แออัด กรุงเทพมหานครประสบภาวะวิกฤตในหลายด้าน สัดส่วนพื้นที่สาธารณะสีเขียวต่อประชากร 1 คนตามมาตรฐานสากล คือ 15 ตารางเมตรแต่กรุงเทพมหานครมีพื้นที่สาธารณะสีเขียวต่อประชากร 1 คน เพียง 4.47 ตารางเมตร ซึ่งต่ำกว่ามาตรฐานโลก (ที่มา:www.bangkokgreencity.bangkok.go.th) จึงมีความจำเป็นในการเพิ่มพื้นที่สาธารณะสีเขียวสำหรับการพักผ่อนและสร้างแรงบันดาลใจของคนเมืองและคุณภาพของเมือง

พื้นที่ริมน้ำเป็นพื้นที่สาธารณะที่มีศักยภาพในการรองรับกิจกรรมต่างๆ ของเมือง เช่น กิจกรรมนันทนาการ การพักผ่อน แหล่งท่องเที่ยว และกิจกรรมทางเศรษฐกิจ คมนาคมขนส่ง เราจะสังเกตเห็นพื้นที่ริมน้ำของเมืองหลักๆ ในต่างประเทศทั่วโลกก็จะมีการพัฒนาพื้นที่ริมน้ำ ไม่ว่าจะเป็น เชียงใหม่ สิงคโปร์ ไซปรัส นิวยอร์ก ฮุสตัน มอสโคว์ ออสโล แม้แต่เพื่อนบ้านของเรา กัวลาลัมเปอร์ ก็หันมาฟื้นฟูแม่น้ำคูคลองเพื่อสร้างพื้นที่สาธารณะริมน้ำที่ประชาชนทุกคนสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ต่อคุณภาพชีวิต คุณภาพของเมืองและรองรับเศรษฐกิจของเมืองได้หลากหลาย

โครงการพัฒนาริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาให้ประโยชน์รอบด้าน คือ ประชาชน ชุมชน และเมือง 1.ประโยชน์ต่อประชาชน ทำให้ประชาชนทุกคนสามารถเข้าถึงพื้นที่สาธารณะริมน้ำได้สะดวก ปลอดภัย เพื่อพักผ่อนหย่อนใจและใช้ประโยชน์ด้านนันทนาการสุขภาพ วัฒนธรรมและกิจกรรม รวมถึงมีโอกาสได้พบปะและสร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นในบรรยากาศที่สร้างสรรค์ นอกจากนี้ยังช่วยฟื้นความสัมพันธ์อันใกล้ชิดของประชาชนกับแม่น้ำเจ้าพระยา และยังสร้างทางเลือกใหม่ในการเดินทางที่เชื่อมต่อบริเวณขนส่งสาธารณะ รถ เรือ ราง เดิน บันมากขึ้น 2.ประโยชน์ต่อชุมชน คือ ส่งเสริมคุณค่าวิถีวัฒนธรรมจุดเด่นในชุมชน พัฒนาระบบสาธารณูปโภคพื้นฐานในชุมชนครบครัน และผู้สูงวัยในชุมชน มีพื้นที่ส่วนกลางเพิ่มขึ้น เยาวชนมีพื้นที่สร้างแรงบันดาลใจ เชื่อมต่อการสัญจรในชุมชนกับพื้นที่สาธารณะและระบบขนส่ง ช่วยให้คนในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และ 3.ประโยชน์ต่อเมือง ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและ

พัฒนาพื้นที่ในภาพรวมให้เป็นเมืองน่าอยู่อย่างยั่งยืน มีการขยายตัวและเติบโตของกิจกรรมต่างๆ ในพื้นที่ริมน้ำ สร้างโครงข่ายทางเดิน-ปั่นเชื่อมต่อพื้นที่สีเขียว นันทนาการ วัฒนธรรม และระบบขนส่งรถ-เรือ-ราง อีกทั้งยังช่วยส่งเสริมการปรับปรุงคุณภาพน้ำและสภาพแวดล้อม ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์รวมถึงสนับสนุนระบบป้องกันน้ำท่วมของกทม.ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

สจล.และมหาวิทยาลัยขอนแก่นมีความพร้อมด้านบุคลากร ที่มีความเชี่ยวชาญทั้งด้านสิ่งแวดล้อม ชลศาสตร์ การมีส่วนร่วมของประชาชน สถาปัตยกรรม ภูมิสถาปัตยกรรม และวิศวกรรม ผสานการใช้เทคโนโลยีและซอฟต์แวร์ เช่น การใช้โดรนในการถ่ายภาพทางอากาศ การใช้เทคโนโลยี โปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่ทันสมัย มาช่วยในการพัฒนางาน ออกแบบสามารถทำให้สถาปนิกและวิศวกรสามารถวิเคราะห์ข้อมูลกับรูปแบบที่เหมาะสมในทุกขั้นตอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เราจึงสามารถฟื้นฟูดูแลแม่น้ำให้กลับมามีสุขภาพดี ดึงให้คนไทยหันมารักผูกพันกับแม่น้ำอีกครั้งและตลอดไป เชื่อมโยงวันวาน-วันนี้-และอนาคต มอบเป็นมรดกแก่คนรุ่นใหม่สืบไป

รศ.ดร.สกุล ห่อวโนทยาน ผู้จัดการโครงการพัฒนาริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา กล่าวว่าโครงการพัฒนาริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยามีกรอบหลักการแนวคิดคือ เจ้าพระยาเพื่อทุกคน (Chao Phraya for All) มาจากนโยบายของรัฐบาลที่ต้องการมอบเป็นพื้นที่สาธารณะแก่ประชาชนทุกคนทุกระดับได้เข้าถึงแม่น้ำเจ้าพระยาอย่างเท่าเทียมกัน และใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนเป็นการพัฒนาภูมิทัศน์และโครงข่ายทางเดินเลียบบริเวณแม่น้ำ เชื่อมต่อพื้นที่สีเขียว นันทนาการ วัฒนธรรม และระบบขนส่งสาธารณะรถ เรือ ราง โดยมีแนวคิดเป็นพื้นที่สาธารณะสำหรับประชาชนทุกคน, เป็นการฟื้นฟูคุณภาพชีวิตและชุมชนให้ยั่งยืน, การอนุรักษ์วิถีและวัฒนธรรมริมน้ำ, การพัฒนาภูมิทัศน์วัฒนธรรมและทางเดิน-ปั่นที่เป็นมิตรกับ คน ชุมชน และสิ่งแวดล้อม, ส่งเสริมการใช้พื้นที่ในรูปแบบที่หลากหลาย, เชื่อมโยงให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ในระดับชุมชนและสังคม, พัฒนาระบบบำบัดน้ำเสียและการระบายน้ำ, ส่งเสริมประสิทธิภาพการป้องกันน้ำท่วมของ กทม. ที่มีอยู่เดิม, แก้ปัญหาการรुकล้ำด้วยกระบวนการมีส่วนร่วม และเคารพสิทธิผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

การทำงานของ สจล. ต้องศึกษาทั้งด้านภูมิสถาปัตยกรรม วิศวกรรม ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและชุมชนโดยละเอียด รวมถึงเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นสำคัญ โครงการพัฒนาริมฝั่งเจ้าพระยามีลักษณะเป็นการพัฒนาภูมิทัศน์และทางเดิน-ปั่น บางช่วงเลียบบริเวณแม่น้ำ บางช่วงวกเข้าแผ่นดิน โดยเชื่อมต่อพื้นที่สีเขียว นันทนาการ วัฒนธรรม และการเดินทางขนส่งสาธารณะ รถ เรือ ราง การพัฒนาภูมิทัศน์ของแม่น้ำเจ้าพระยาให้มีทัศนียภาพงดงามเป็นเอกลักษณ์ชุมชนของประเทศนั้น ออกแบบร่วมกับชุมชนโดยสะท้อนอัตลักษณ์ที่แตกต่างของแต่ละย่าน ไม่จำเป็นต้องเป็นรูปแบบเดียวกันตลอดแนว อาจจะเป็นการพัฒนาตามแนวทางเดิมของชุมชนที่มีอยู่แล้ว ซึ่งจะช่วยส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ให้ประชาชนได้เข้าถึงและใช้ประโยชน์ร่วมกันอย่างยั่งยืน

ทั้งนี้จากการลงพื้นที่ศึกษา สํารวจชุมชน โดยระดมทีมการมีส่วนร่วมของประชาชนในเดือนมีนาคมที่ผ่านมา มีข้อสรุปเบื้องต้นของ 32 ชุมชนใน 4 เขต ในพื้นที่นําร่องระยะทาง 14 กิโลเมตร คือ เขตพระนคร เขตบางซื่อ เขตบางพลัด และเขตดุสิต พบว่า เมื่อพบปะชี้แจง แล้วชุมชนก็เข้าใจและให้ความร่วมมือกับโครงการพัฒนาริมฝั่ง

แม่น้ำเจ้าพระยาเป็นอย่างดี ปัญหาของชุมชนต่างๆ มีลักษณะคล้ายคลึงกัน ได้แก่ ปัญหาน้ำเสีย น้ำท่วมซึ่งกลายเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ยุง เชื้อแบคทีเรียและทางลม ปัญหาการรुक้าลำน้ำซึ่งรอกการเยียวยาและช่วยเหลือจากรัฐบาล เส้นทางสัญจรภายในชุมชนคับแคบ มีดและไม่ปลอดภัย ชุมชนขาดพื้นที่สาธารณะสำหรับการพักผ่อนหย่อนใจ นอกจากนี้ประชาชนจะสนับสนุนประชาชนจะสนับสนุนโครงการพัฒนาริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา ยังมีข้อเสนอแนะว่า ต้องการให้เพิ่มพื้นที่สาธารณะและปรับปรุงภูมิทัศน์โดยคำนึงถึงประวัติศาสตร์ วิถีชีวิตและวัฒนธรรมของแต่ละพื้นที่ เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน รวมถึงความปลอดภัยชุมชนริมน้ำ

สำหรับรายงานการออกแบบเบื้องต้นและแบบเบื้องต้น (Preliminary Drawing) ทางเดิน-ปั่นระยะนำร่อง 14 กิโลเมตร จะแล้วเสร็จในช่วงปลายเดือนเมษายน ส่วนรายงานการศึกษาผลกระทบด้านชลศาสตร์และอุทกวิทยาและการป้องกันน้ำท่วม และรายงานการศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อมเบื้องต้น (IEE) ระยะทาง 2 ฝั่ง 57 กิโลเมตร จะแล้วเสร็จประมาณปลายเดือนกรกฎาคม ด้านรูปแบบรายละเอียด (Detailed Design Drawings) และเอกสารประมาณราคา ค่าก่อสร้างจะแล้วเสร็จปลายเดือนสิงหาคม และแบบเชิงหลักการ (Conceptual design drawings) 57 กิโลเมตร, รายงานแผนแม่บทการพัฒนาริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาในเขตกรุงเทพมหานครฉบับสมบูรณ์, รายงานขั้นสุดท้ายและรายงาน EIA ฉบับสมบูรณ์ จะแล้วเสร็จในเดือนกันยายนพร้อมนำเสนอต่อกรม. และคณะอนุกรรมการโครงการพัฒนาริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาอย่างเป็นทางการ

ผศ.นพปฎล สุวจิณานนท์ สถาปนิกโครงการพัฒนาริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา กล่าวถึงความหลากหลายของงานสถาปัตยกรรมกับโครงการพัฒนาริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาว่า เนื่องจากภูมิทัศน์วัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ของพื้นที่ตลอดแม่น้ำเจ้าพระยามีความแตกต่างกันทั้งเรื่องการใช้ประโยชน์ที่ดินและวิถีชีวิตของผู้คน นอกจากนี้ยังต้องคำนึงถึงความเสี่ยงจากอุทกภัย ระบบนิเวศ ที่ต้องให้ความสำคัญในการออกแบบด้วย เพื่อให้พื้นที่สาธารณะที่ทุกคนสามารถเข้าถึงได้อย่างเท่าเทียมกันนั้น สอดคล้องกับบริบทพื้นที่และวิถีชีวิตชุมชน กล่าวคือ การออกแบบต้องมองอย่างรอบด้าน โดยคำนึงถึง ประวัติศาสตร์, วัฒนธรรม, ความต้องการของชุมชน, ประโยชน์ การใช้งาน และความสวยงามเข้ากับอัตลักษณ์ของแต่ละพื้นที่ โดยทีมสถาปนิกโครงการได้เข้าร่วมลงพื้นที่กับทีมมีส่วนร่วมเพื่อรับฟังข้อคิดเห็นและศึกษาวิถีชุมชน นำมาซึ่งกระบวนการร่วมออกแบบกับชุมชนเพื่อประโยชน์ยั่งยืน

ด้านอาจารย์รณฤทธิ์ ธนโกเศศ ภูมิสถาปนิกและผู้เชี่ยวชาญด้านประวัติศาสตร์และชุมชน กล่าวถึง การพัฒนาพื้นที่ริมน้ำอย่างยั่งยืน ว่า ต้องให้ความสำคัญกับการออกแบบอย่างมีส่วนร่วมกับคนในพื้นที่ เริ่มต้นจากการให้ความรู้แก่ประชาชน ชุมชน และเมือง ในเรื่องที่กำลังจะพัฒนา เพื่อให้คนในพื้นที่และประชาชนสังคัมรู้สึกถึงการมีส่วนร่วมในการเปลี่ยนแปลง และสร้างความรู้สึกถึงการเป็นเจ้าของร่วมกันสำหรับแนวทางในการพัฒนาพื้นที่ริมน้ำอย่างยั่งยืน ประกอบด้วย 1.นำกระบวนการ อนุรักษ์ สืบสาน สร้างสรรค์ ต่อยอด อย่างบูรณาการ บนฐานองค์ความรู้ ภูมิปัญญา และประสบการณ์ทางนิเวศน์ธรรมชาติและภูมิทัศน์วัฒนธรรม จากมรดกที่ยั่งยืน ที่สืบทอดมายาวนานและผ่านการพิสูจน์ 2.ผสานกับองค์ความรู้ ประสบการณ์ และเทคโนโลยีสมัยใหม่ เกิดนวัตกรรมใหม่ๆ ที่สามารถตอบสนองต่อปัญหาที่ซับซ้อนได้มากยิ่งขึ้นและยั่งยืนขึ้น 3.ภายใต้การมีส่วนร่วมในทุกภาคส่วน อย่างเข้มข้นในทุกมิติ เพื่อการ

ร่วมฟังร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมทำและร่วมบริหารจัดการ 4.โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน เป็นตัวขับเคลื่อน 5.
เพื่อนำสู่การปฏิบัติ คือ การพัฒนาคนและกายภาพแวดล้อมบนฐานองค์ความรู้ ภูมิปัญญา มรดก และผลคือ ความยั่งยืน ต่อไป
